

Univerzita Palackého v Olomouci

2013

Perverze v pojetí Sigmunda Freuda

Psychodynamické teorie osobnosti 1

Marek Pospíšil

Úvod

Freudovo pojetí perverzí mě překvapilo a přiznám se, že někdy i pobavilo. Jeho hodnotící, odsuzující a někdy značně citově zabarvený popis tématu možná odpovídá tehdejší době, ale domnívám se, že dnes už by takový přístup neobstál. Troufám si tvrdit, že mnoho z toho, co považoval za perverzní (tedy špatné a nenormální) je dnes považováno za běžné nebo aspoň tolerované a brané spíše za jeden ze způsobů, jak dosáhnout sexuálního uspokojení, než za problém, který je třeba odhalit a léčit. Ostatně tomu odpovídá i úspěch románů typu "Padesát odstínů šedi", obrovský trh s erotickými pomůckami, vyřazení sadomasochismu, fetišismu a transsexualismu v několika zemích Evropy z MKN a celková změna pojetí perverzí (sexuálních variací) odborníky v oblasti lidské sexuality.

Samotné téma sexuality bylo v době Freudova působení velmi choulostivým tématem a nebylo běžné, aby se lékař vyptával na sexuální život svých pacientů. Ovšem ve chvíli, kdy se momenty ze sexuálního života začaly považovat za možné příčiny nemoci, se stávalo jejich povinností se na ní podrobně dotazovat. Etické dilema, které z toho vyplývalo bylo zastíněno praktickým dilematem, jak se pacientů vhodně dotazovat. (Freud, 2000)

Co je perverze

Celkově se dá říci, že Freudovo pojetí perverzí prochází vývojem od značně odsuzujícího přístupu po čím dál tím více tolerující. V úvodních spisech uvádí tuto definici. "Určitou sexuální aktivitu nazýváme perverzní právě tehdy, když se nadobro vzdala rozmnožování jako svého cíle a je vedena úsilím o slast, na něm zcela nezávislým. Chápete tedy, že k přelomu a obratu ve vývoji sexuálního života dochází v tom bodě, kdy je podřízen účelům rozmnožování. Všechno, co tomuto obratu předchází, a zrovna tak i všechno, co se mu vymklo, co slouží jen úsilí o slast, je poctěno názvem "perverzí" a jako takové dáno v klatbu." (Freud, 1991, s. 226-227) Následně ji doplňuje ještě o svoje hodnocení. "Ve skutečnosti jsou perverzní lidé spíše nebožáci, kteří mimořádně tvrdě pikají za ukojení, k němuž dospívají velmi nesnadno." (Freud, 1991, s. 230) Později si uvědomuje tenkou hranici mezi chorobnou a normální sexualitou, kdy normální sexualita většinou zahrnuje i prvky perverzní. Perverzní jevy považuje za velmi časté a rozšířené. Dochází až k tomu, že každý máme vlohy k perverzím a za určitých okolností může mít i normální člověk perverzní cíle. Zvažuje dokonce i nevhodnost slova perverze, které evokuje mravní výtoku. "Pokud se perverzní úkony vřazují

jako přípravné nebo zesilující složky do průběhu, který vede k normálnímu pohlavnímu styku, nejsou už vlastně žádnými perverzemi." (Freud, 1991, s. 231) Mění se i pojetí normální sexuality, kdy je patrný odklon od hlavního cíle rozmnožit se k potřebě uvolnění sexuálního napětí (což by původně bylo považováno za znak perverze). "Za normální sexuální cíl platí spojení genitálií v aktu nazývaném soulož, který vede k uvolnění sexuálního napětí a k dočasnému vyhasnutí sexuální touhy." (Freud, 1993, s. 213)

Popisuje také pět bodů, ve kterých se liší normální sexualita od perverzní. Je to nerespektování druhového omezení (člověk - zvíře), překračování mezí daných ošklivostí (odpor vůči výkalům a vyměšování), incestním zákazem, příslušností ke stejnému pohlaví a přenesení role pohlavního ústrojí na jiná místa a orgány těla. Zdůrazňuje i nutnost porozumění chorobným formám sexuality, abychom mohli porozumět normální sexualitě. (Freud, 1991)

S čím perverze souvisí

Perverzní sexualita do značné míry souvisí se sexualitou infantilní (dětskou), která má nutně perverzní charakter. Vyznačuje se stejnými pěti body uvedenými výše. Děti se totiž musí teprve naučit rozlišovat mezi lidmi a zvířaty, naučit se hygienické návyky, umět rozlišovat mezi mužem a ženou (a vůbec tomuto rozdílu přikládat význam), převést své první sexuální chťiče z osob nejbližších na cizí a objevit, že i jiné části těla mohou přinášet slast. Dítě se tak dá označit za "polymorfně perverzní". (Freud, 1991)

Souvislost lze najít i s neurózami. Například hysterická neuróza může vytvářet symptomy na kterékoli soustavě orgánů. Naruší tím její funkci a dochází tak k nahrazení pohlavního ústrojí jinými orgány. Tyto orgány pak hrají roli náhradních genitálií. U nutkavých neuróz bývají patrné potlačené sadistické sklony. Je to obrana proti takovým přáním, která následně může vést k sebepoškozování. (Freud, 1991)

Druhy perverze

Dělíme na anatomické přestupování (oblasti těla určené k pohlavnímu spojení) a fixaci předběžných cílů (způsob, jakým se dosahuje sexuálního uspokojení). Mezi anatomické přestupování řadíme přecenění sexuálního objektu (oslabení úsudku, zaslepení touhou), sexuální použití sliznice úst, řitního otvoru, jiných částí těla a fetišismus (náhražka sexuálního

objektu). Mezi fixaci předběžných cílů řadíme výskyt nových záměrů (vnější a vnitřní podmínky znesnadňující dosažení sexuálního cíle, např. impotence, a sklon zůstat jen u přípravných činností), ohmatávání a prohlížení (pouze při prodlévání u těchto aktivit), sadismus a masochismus. (Freud, 1993)

Závěr

Téma perverzí je v psychoanalýze důležité, velmi zajímavé a rozsáhlé téma. Jsem rád, že jsem do něj mohl nahlédnout a představit aspoň základní poznatky. Připadá mi zajímavé, jak moc se dnešní pohled liší od toho tehdejšího.

Literatura

Freud, S. Spisy z let 1892 - 1899. Praha, Psychoanalytické nakladatelství, 2000

Freud, S. Vybrané spisy I. Praha, Avicenum, 1991

Freud, S. Vybrané spisy II-III. Praha, Avicenum, 1993